

บทบาทหน้าที่และแนวโน้มของสถานีวิทยเอเซียเสรี

การศึกษาในบทนี้ เป็นการวิเคราะห์ให้เข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ของสถานีวิทยเอเซียเสรีและเพื่ออธิบายให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของสถานีวิทยเอเซียเสรี

บทบาทหน้าที่ของสถานีวิทยเอเซียเสรี

จากการเสนอเนื้อหารายการในระยะแรกที่ผ่านมา การต่อต้านการคุกคามของคอมมิวนิสต์และการเผยแพร่การปกครองระบอบประชาธิปไตย ทำให้สถานีวิทยเอเซียเสรีในอดีตมีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

1. บทบาทในด้านการศึกษาให้ข้อมูลข่าวสาร โดยการเผยแพร่ข่าวสารทางการเมืองระหว่างประเทศ โดยเฉพาะข่าวการคุกคามจากคอมมิวนิสต์ ข่าวเหตุการณ์ในภูมิภาคอินโดจีน ข่าวสถานการณ์โลก

2. บทบาทในด้านการศึกษาให้ข้อมูลข่าวสาร จากเนื้อหาที่ต้องการต่อต้านภัยคุกคามจากคอมมิวนิสต์ และต่อต้านการโฆษณาชวนเชื่อของประเทศคอมมิวนิสต์ แสดงให้เห็นว่าสถานีวิทยเอเซียเสรีได้แสดงบทบาทของการชักจูงโน้มน้าวใจผู้รับสารไม่ให้เลื่อมใสการปกครองแบบลัทธิคอมมิวนิสต์และหันมานิยมชมชอบในระบอบประชาธิปไตยโดยการโฆษณาชวนเชื่อผู้ฟังในประเทศภูมิภาคอินโดจีน และบริเวณชายแดนไทยที่มักจะถูกชักชวนให้มาเป็นคอมมิวนิสต์ได้ง่ายกว่าคนในเมือง นอกจากนี้สถานีวิทยเอเซียเสรีก็ได้มีการกระจายเสียงเพื่อการตอบโต้ต่อฝ่ายคอมมิวนิสต์

อีกด้วย ดังนี้ ซึ่งนายสุรพันธ์ บุญมานพ¹ กล่าวว่า

"สถานีวิทยุเอเซียเสรีได้ออกอากาศเพื่อที่จะตอบโต้การกระจายเสียงของฝ่ายตรงข้ามด้วยการโฆษณาชวนเชื่อ เป็นการต่อสู้กัน เหมือนกับการสาดโคลนใส่กัน ทางโน้นโจมตีเรามา ทางเราก็บอกว่าไม่ใช่อย่างนั้น ทางนี้ดีกว่าอะไรทำนองนี้ ซึ่งลักษณะของมันจะเป็นหัวใจของการออกอากาศกระจายเสียง จะเป็นทำนองนั้นหมด"

3. บทบาทในด้านการสร้างภาพพจน์ สถานีวิทยุเอเซียเสรีได้มีบทบาทหน้าที่ในการแก้ภาพพจน์ด้วย เนื่องจากสถานีวิทยุของฝ่ายคอมมิวนิสต์ได้พยายามโฆษณาชวนเชื่อและชักจูงให้ประเทศไทยมาเป็นฝ่ายคอมมิวนิสต์ ดังนั้น ทางฝ่ายคอมมิวนิสต์จึงได้ใช้วิทยุกระจายเสียงระหว่างประเทศของตนเป็นเครื่องมือสำคัญในการก่อความ บ่อนทำลายประเทศไทย และใส่ร้ายป้ายสีประเทศไทยตลอดมา ดังเหตุผลที่นายสุรพันธ์ บุญมานพ² กล่าวว่า

"มีการแก้ภาพพจน์ด้วยเพราะว่าตอนนั้นประเทศไทยก็ถูกโจมตีจากเวียดนาม โดยเฉพาะลาว จีนแดง รัสเซีย หว่าเราเป็นสมนของสหรัฐ ยอมให้สหรัฐเข้ามาใช้ดินแดนของไทยเป็นฐานทัพ... เพราะฉะนั้น บทบาทของวิทยุหลักก็อยู่ที่การตอบโต้แก้ช้อกล่าวหาด้วย"

จากบทบาททั้ง 3 ดังกล่าว จะเห็นได้ว่าสถานีวิทยุเอเซียเสรีเป็นวิทยุกระจายเสียงระหว่างประเทศที่อยู่ในฐานะ เครื่องมือของรัฐบาลไทยกับรัฐบาลสหรัฐอเมริกา เพื่อเป็นสื่อกลาง

ศูนย์วิทยุทรพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹สัมภาษณ์ นายสุรพันธ์ บุญมานพ, เจ้าหน้าที่การทูต 7 กรมสารนิเทศ, 7 มกราคม 2536.

²สัมภาษณ์ นายสุรพันธ์ บุญมานพ, เจ้าหน้าที่การทูต 7 กรมสารนิเทศ, 7 มกราคม 2536.

ในการสนับสนุนนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์ของกลุ่มประเทศโลกเสรี ต่อต้านการโฆษณาชวนเชื่อของคอมมิวนิสต์และการโฆษณาชวนเชื่อในระบอบประชาธิปไตย

ดังนั้น สถานีวิทยุเอเซียเสรีจึงเป็นสื่อในการเผยแพร่ข่าวสารการเมืองระหว่างประเทศและความคิดเห็นเกี่ยวกับความขัดแย้งของอุดมการณ์ทางการเมือง ที่จะเป็นประโยชน์ต่อประเทศไทย เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างรัฐบาลไทยกับประชาชนของประเทศอื่น โดยเฉพาะประชาชนของประเทศเวียดนาม ลาว และกัมพูชา มากกว่าจะเป็นประชาชนชาวไทย

ต่อมา เมื่อสถานการณ์ทางการเมืองระหว่างประเทศและนโยบายต่างประเทศของรัฐบาลไทยได้เปลี่ยนแปลงไปจากอดีต รวมทั้งการเพิ่มกลุ่มผู้ฟังเป้าหมายกลุ่มใหม่ที่มีลักษณะเฉพาะเจาะจงมากยิ่งขึ้น คือกลุ่มคนไทยในต่างประเทศ ทำให้บทบาทหน้าที่ของสถานีวิทยุเอเซียเสรีเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย ซึ่งเมื่อพิจารณาตามกรอบแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของวิทยุกระจายเสียงระหว่างประเทศของบราวน์ด้วยแล้ว จะเห็นได้ว่าบทบาทหน้าที่ของสถานีวิทยุเอเซียเสรีในปัจจุบันมีอยู่ด้วยกัน 7 ประการ คือ

1. การเป็นทูตสาธารณะ (Public Diplomacy) โดยทำหน้าที่เป็นเครื่องมือของนโยบายต่างประเทศ โดยที่สถานีวิทยุเอเซียเสรีได้มีเป้าหมายหลักในการกระจายเสียง คือ การสนับสนุนและสนองตอบนโยบายด้านต่างประเทศของรัฐบาลไทย โดยมุ่งเน้นการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร การดำเนินการหรือกิจกรรมด้านการต่างประเทศที่เกี่ยวกับการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ศาสนา ของกระทรวงการต่างประเทศและรัฐบาลไทย รวมทั้งการเสริมสร้างภาพพจน์ที่ดีของประเทศให้เป็นที่ประจักษ์ต่อประชาคมโลก

2. เป็นกระจกของสังคม (Mirror of Society) โดยการนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับวัฒนธรรม ประเพณี ความเป็นอยู่ ศิลปะ อาชีพ ศาสนา การศึกษา การท่องเที่ยวของประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งเนื้อหาที่ถ่ายทอดออกไปนั้นจะต้องสะท้อนถึงความดีงามของสังคมประเทศนั้น ๆ

3. เพื่อให้การศึกษา (Educator) หมายถึง การให้ความรู้ในด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองระหว่างประเทศ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ฟังทุกกลุ่มผู้รับฟังที่ต้องการรับรู้เรื่องราวเหล่านี้อย่างถูกต้องและน่าเชื่อถือ

นอกจากบทบาทหน้าที่ดังกล่าวที่มีความสอดคล้องตามกรอบแนวคิดของบราวน์แล้ว ผู้วิจัยยังพบอีกว่าสถานีวิทยเอเซียเสรีได้แสดงบทบาทหน้าที่อื่นอีก 4 ประการ คือ

4. การเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (International Relations) โดยการเสนอเนื้อหาที่ส่งเสริมให้เกิดความสัมพันธ์ ความเข้าใจอันดี ความร่วมมือ และความช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างประเทศไทยกับต่างประเทศ โดยเฉพาะกับประเทศเพื่อนบ้าน ทั้งในสมาคมอาเซียน และกลุ่มประเทศอินโดจีนกับพม่า ซึ่งเป็นบทบาทที่สถานีได้ให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก ดังจะเห็นได้จาก ปริมาณเนื้อหาข่าวที่ทางสถานีได้เสนอซึ่งเน้นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมากเป็นอันดับหนึ่ง

5. การเป็นตัวแทน (Representation) สถานีวิทยุเอเซียเสรีได้รับหน้าที่เป็นตัวแทนของกระทรวงการต่างประเทศ ซึ่งได้แก่ สถานเอกอัครราชทูต และสถานกงสุลใหญ่ของไทย ในการให้ความคุ้มครองช่วยเหลือและดูแลทุกข์สุข ของคนไทยในต่างประเทศ โดยการส่งข่าวสารบ้านเมืองทั้งในและนอกประเทศให้คนไทยในต่างแดนได้รับทราบ อันจะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนเหล่านั้น ซึ่งเป็นการยากที่จะรับสื่ออื่น ๆ ของไทย เพราะไม่สามารถไปได้ถึงหรืออาจจะใช้เวลายาวนานเกินไป

6. การประสานสัมพันธ์ (Correlation) โดยทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการติดต่อระหว่างคนงานไทยที่อยู่ในต่างประเทศกับญาติพี่น้องที่อยู่ในประเทศไทย โดยเฉพาะคนงานไทยที่ไปใช้แรงงานอยู่ที่ประเทศสิงคโปร์ บรูไน มาเลเซีย รวมทั้งบางประเทศในตะวันออกกลาง โดยนำเสนอผ่านรายการเพื่อแรงงานไทยในต่างแดน และรายการตอบจดหมายท่านผู้ฟัง ซึ่งบทบาทในข้อนี้ได้เคยเกิดขึ้นกับสถานีวิทยุบีบีซีมาก่อน ในสมัยที่ประชาชนชาวอังกฤษเกิดความแตกแยกอาศัยอยู่อย่างกระจัดกระจาย ทำให้รัฐบาลอังกฤษใช้สื่อวิทยุกระจายเสียงระหว่างประเทศ

เป็นเครื่องมือเพื่อส่งข่าวสารและช่วยประสานสัมพันธ์คนอังกฤษให้มีความรู้สึกที่ไม่แปลกแยกจากกัน

7. การให้ความร่วมมือ (Cooperation) โดยทางสถานีให้ความร่วมมือในการขอแบ่งใช้เวลาออกอากาศและคลื่นกระจายเสียงทางสถานีขององค์การบริหารชั่วคราวของสหประชาชาติในกัมพูชา-UNTAC (The United Nations Transitional Authority for Cambodia)¹ โดยมีจุดประสงค์ เพื่อเสนอข่าวสารให้สาธารณชนในกัมพูชาทราบถึงความตกลงสันติภาพ ณ กรุง ปารีส (PICC) และบทบาทของ UNTAC ในการปฏิบัติตามความตกลงสันติภาพ ความเข้าใจในเรื่องสิทธิมนุษยชนและการเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตยให้แก่ชาวกัมพูชา การที่กระทรวงการต่างประเทศของไทยอนุญาตให้ UNTAC แบ่งเวลาและร่วมใช้คลื่นกระจายเสียงกับสถานีวิทยุเอเซียเสรี² เพราะพิจารณาเห็นว่า เป็นอีกหนทางหนึ่งในการสนับสนุนให้เกิดสันติภาพในประเทศกัมพูชา นอกเหนือจากความช่วยเหลืออื่น ๆ ที่รัฐบาลได้ให้กับประเทศกัมพูชาตลอดมา และสถานีวิทยุเอเซียเสรีเองก็ได้ดำเนินการตอบสนองนโยบายของรัฐบาลไทยในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้านมาด้วยดีโดยตลอด

บทบาทหน้าที่ทั้ง 7 ประการของสถานีวิทยุเอเซียเสรีที่ได้กล่าวมานั้นสามารถพิจารณาได้ว่า สถานีวิทยุเอเซียเสรีถือเป็นสถานีวิทยุกระจายเสียงระหว่างประเทศประเภทการให้บริการภายนอกประเทศของทางราชการตามแนวคิดของเชด นั่นคือ ตลอดเวลาที่ผ่านมามจนถึงปัจจุบันสถานีวิทยุเอเซียเสรีได้แสดงบทบาทหน้าที่ที่กำหนดขึ้นในฐานะที่เป็นองค์กรสื่อสารมวลชนของรัฐบาลไทยและดำเนินการโดยอยู่ในความดูแลรับผิดชอบของกรมสารนิเทศ กระทรวงการต่างประเทศ โดยมีเป้าหมายไปยังผู้ฟังในกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านบริเวณภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียง

¹ "กระทรวงการต่างประเทศตกลงให้ UNTAC ร่วมใช้เวลาออกอากาศทางสถานีวิทยุเอเซียเสรี เพื่อเผยแพร่ข่าวสารความรู้แก่สาธารณชนในกัมพูชา," วิทยุเอเซียเสรี 4 (มกราคม-มีนาคม 2535) : 14.

เฉียงใต้ ทั้งนี้เพื่อตอบสนองต่อท่าทีและนโยบายต่างประเทศของรัฐบาลไทยเป็นสำคัญ

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของสถานีวิจัยเอเซียเสรี

สถานีวิจัยเอเซียเสรีดำเนินการมาตลอดระยะเวลา 25 ปี โดยดำเนินงานตามนโยบายกระทรวงการต่างประเทศ ในอันที่จะเผยแพร่กิจกรรมด้านการต่างประเทศของไทยรวมทั้งข้อเท็จจริงและเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในประเทศไทย ให้ผู้ฟังได้รับทราบ เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีระหว่างประชาชนชาวไทยและชาวต่างประเทศ เพื่อเผยแพร่กิจกรรมของราชสำนักและของรัฐบาลไทย ทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมไทย และการเสนอข่าวต่างประเทศ โดยเน้นหนักในภูมิภาคอินโดจีนและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และเหตุการณ์ที่สำคัญของโลก อันอาจจะมีผลกระทบต่อผลประโยชน์และความมั่นคงของชาติไทย ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม และหลักสำคัญอย่างหนึ่งในการดำเนินการของสถานีวิจัยเอเซียเสรี ก็คือ การปฏิบัติภารกิจจิตวิทยาเพื่อแสดงออกถึงท่าทีและการดำเนินนโยบายต่างประเทศของประเทศไทยต่อปัญหาหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นทั้งในระดับภูมิภาคเอเชียอาคเนย์และในระดับโลก และด้วยเหตุที่ประเทศไทยเข้าไปมีบทบาทในประชาคมโลกมากขึ้น การดำเนินการของสถานีวิจัยเอเซียเสรีจึงกลายเป็นส่วนหนึ่งของเครื่องมือในการประชาสัมพันธ์ของประเทศไทยที่เน้นในรูปแบบจิตวิทยาประชาสัมพันธ์

จากการศึกษาและสอบถามเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานที่สถานีวิจัยเอเซียเสรี ทำให้ทราบว่า รัฐบาลไทยมีความจริงใจในการปฏิบัติกรต่าง ๆ เพื่อแก้ไขปัญหามหาภูมิภาคอินโดจีนและภูมิภาคเอเชียอาคเนย์อย่างสม่ำเสมอ อีกทั้งยังได้รับความเห็นพ้องจากนานาประเทศด้วย ย่อมหมายความว่า การดำเนินการต่าง ๆ ของรัฐบาลไทยและกระทรวงการต่างประเทศ โดยผ่านการนำเสนอข่าวและบทความของสถานีฯ นั้นประสบผลสำเร็จพอสมควรและควรที่ชาวไทยทุกคนจะภาคภูมิใจด้วยเป็นอย่างยิ่ง

รายการต่างๆของทางสถานีฯนั้นได้เน้นหนักที่สาระมากกว่าความบันเทิง เพราะเน้นการให้ข่าวสารความรู้ ควบคู่ไปกับการปฏิบัติภารกิจจิตวิทยา เนื้อหาของรายการจึงมีรายการข่าว และราย

การบทความเป็นหลัก โดยมีการเปิดเพลงคั่นรายการบ้างพอสมควร ซึ่งเมื่อสังเกตจากจดหมาย
ที่มีมายังรายการของสถานีวิทยุเอเซียเสรีส่วนใหญ่ก็เห็นว่าเนื้อหาและรูปแบบของรายการเหมาะสม
แล้ว ซึ่งทุกรายการของสถานีฯ นั้น ได้รับการจัดทำและการนำเสนอจากเจ้าหน้าที่บุคลากรที่
มีความรู้ความเข้าใจต่อปัญหาต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ อย่างจริงจังและต่อเนื่อง จึง
สามารถนำเสนอเรื่องราวที่ถูกต้องได้ และยังทำให้การปฏิบัติการจิตวิทยาบรลุ้ดอุปสรรคด้วย
ดี ซึ่งก็จะส่งผลอันดีต่อหลาย ๆ ฝ่าย โดยเฉพาะกับ ภาพพจน์ของรัฐบาลไทยและกระทรวงการ
ต่างประเทศ

จากการพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ของสถานีฯ ก็พอจะทราบถึงปัญหาและอุปสรรคในการ
ดำเนินงานของสถานีวิทยุเอเซียเสรี มีดังนี้

1. ปัญหาด้านรายการ

1.1 การมีบุคลากรด้านการเขียนข่าวและบทความไม่เพียงพอ

1.2 การมีบุคลากรด้านผู้ดำเนินรายการทั้งภาคภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ

ที่จำกัด เนื่องจากกองวิทยุกระจายเสียงมีเจ้าหน้าที่ประจำตำแหน่งเท่านั้น จึงทำให้มีไม่เพียงพอต่อปริมาณข่าวและบทความที่จะต้องนำเสนอในแต่ละวัน นอกจากนี้ ยังขาดผู้อ่านข่าวด้วย โดยเฉพาะภาษาต่างประเทศ ทั้ง 4 ภาษา คือ ภาษาอังกฤษ ภาษาลาว ภาษาเขมร และภาษาเวียดนาม ดังนั้น จึงต้องมีการจ้างบุคคลจากภายนอกเข้ามาเป็นผู้อ่านข่าวและบทความ

1.3 ความสร้างสรรค์ในการผลิตรายการ

ด้านเนื้อหาของข่าวและบทความ-เนื่องด้วยนโยบายของทางสถานีวิทยุเอเซียเสรีนั้น เน้นการนำเสนอข่าวและบทความที่เน้นสาระความรู้ แจ่มชัดเท็จจริงเป็นไปในเชิงวิชาการมากกว่าความบันเทิง จึงทำให้เนื้อหามีความแข็ง การใช้เทคนิคทางวิทยุจึงไม่มีบทบาท

บทวิทยุ-ผู้นำเสนอยังไม่มีการนำรูปแบบสากลมาใช้ในการเขียนบทวิทยุ

เพลง-เนื่องจากปริมาณและความหลากหลายของเพลงแต่ละภาษายังมีไม่

เพียงพอ ฉะนั้นการเลือกเพลงที่สอดคล้องกับเนื้อหาของเรื่องราวในบทความจึงยังไม่ได้เท่าที่ควร

2. ปัญหาด้านเทคนิค

2.1 เจ้าหน้าที่ประจำห้องส่งยังมีไม่เพียงพอต่อปริมาณข่าวและบทความที่จะต้องบันทึกเทปและนำออกอากาศ ซึ่งทางสถานีฯ มีเพียง 3 คน และมีประจำวันละ 1 คนเท่านั้น และในแต่ละวันจะต้องบันทึกเทป และนำออกอากาศวันละ 6 ภาษา ซึ่งจะมีปัญหาในเรื่องการบันทึกเทปหลายภาษาในเวลาเดียวกัน เจ้าหน้าที่จะทำไม่ทัน จึงต้องเสียเวลามาติดต่อกับเทปกันบ่อย ๆ

2.2 อุปกรณ์ทางเทคนิค ยังมีไม่เพียงพอเช่นกัน เพราะมีห้องบันทึกเสียงเพียง 2 ห้อง และเทปบันทึกเสียงก็มีเพียง 2 เครื่องเท่านั้น นอกจากนี้ เครื่องเล่นแผ่นเสียงสำหรับเปิดเพลงในรายการก็มีเพียงเครื่องเดียว จะมีปัญหาในเวลาการอัดรายการ 2 ภาษาในเวลาเดียวกันก็ต้องรอเครื่องก่อนถึงจะจัดรายการต่อไปได้

2.3 ความชัดเจนของคลื่นเนื่องจากสถานีวิทยุเอเซียเสรีมีกำลังส่งถึง 1,000 กิโลวัตต์ ส่งด้วยระบบ เอ.เอ็ม. 1575 กิโลเฮิรตซ์ จึงทำให้สามารถส่งสัญญาณกระจายเสียงไปได้ไกล และมีความชัดเจน แต่จะมีปัญหาในเรื่องคลื่นวิทยุซึ่งผู้ที่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานครจะไม่สามารถรับฟังได้ชัดเจนเท่าผู้รับฟังในต่างจังหวัด

ผลการดำเนินงานของสถานีวิทยุเอเซียเสรี

จากการประเมินผลการดำเนินงานของสถานีวิทยุเอเซียเสรีตลอดระยะเวลา 25 ปีที่ผ่านมา ปรากฏผลว่าได้รับความสนใจและติดตามรับฟังอย่างกว้างขวางจากประชาชนไทย ทั้งที่อยู่ภายในประเทศและต่างประเทศ รวมทั้งชาวต่างประเทศโดยเฉพาะในกลุ่มประเทศในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ดังจะเห็นได้จากการที่ได้มีผู้ฟังหลายรายได้เขียนจดหมายมาติชมและให้ข้อเสนอแนะมายังสถานีอยู่เสมอ¹ หรือเขียนจดหมายเข้ามาคุยและขอตารางเวลาการออกอากาศของสถานี ซึ่งทางสถานีก็ได้มีการจัดส่งไปให้

¹ กรมสารนิเทศ, ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานีวิทยุเอเซียเสรี, หน้า 3.

และจดหมายของผู้ฟังที่ส่งเข้ามายังสถานีนั้นส่วนใหญ่เป็นจดหมายที่มาจากจังหวัดชายแดนที่อยู่ห่างไกลความเจริญ บางส่วนมาจากแรงงานไทยที่ไปทำงานในต่างประเทศ และบางส่วนมาจากต่างประเทศซึ่งไกลถึงทวีปยุโรปเหนือ เช่น ประเทศเยอรมัน สวีเดน เดนมาร์ก รัสเซีย เป็นต้น ซึ่งผลสะท้อนที่ได้รับจากจดหมายเหล่านี้ก็คือ ความต้องการของผู้ฟังที่อยากจะรับฟังข่าวและความเป็นไปในประเทศไทย

ในการที่สถานีวิทยุเอเซียเสรีสามารถกระจายเสียงรายการภาคภาษาอินโดจีนไปยังผู้ฟังที่เป็นผู้อพยพชาวกัมพูชา ชาวลาว และชาวเวียดนาม ที่อาศัยอยู่ในค่ายผู้อพยพในประเทศไทย เพื่อการประชาสัมพันธ์และการปฏิบัติการจิตวิทยา ทำให้ผู้อพยพเหล่านั้นได้รับทราบถึงการดำเนินการของกระทรวงการต่างประเทศและรัฐบาลไทย ในการส่งเสริมให้เกิดสันติภาพในกัมพูชา เวียดนามและลาว รวมทั้งบทบาทสำคัญของไทยในการให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมแก่ผู้อพยพ ตามนโยบายขององค์การสหประชาชาติ (นโยบายดังกล่าว กรมสารนิเทศได้ประสานงานและดำเนินการตามผลการประชุมของคณะอนุกรรมการประสานงานด้านต่างประเทศ ด้านในประเทศ คณะอนุกรรมการประชาสัมพันธ์ช่วยเหลือผู้อพยพกัมพูชา และคณะอนุกรรมการช่วยเหลือในการส่งกลับผู้อพยพชาวลาว ซึ่งทั้งหมดอยู่ภายใต้คณะกรรมการปฏิบัติการจิตวิทยาแห่งชาติ ซึ่งมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน)

นอกจากนี้ทางสถานียังได้รับการแจ้งผลการรับฟังโดยทางจดหมายเป็นจำนวนมากจากผู้อพยพชาวอินโดจีนในค่ายผู้อพยพของประเทศไทย ซึ่งแสดงความชื่นชมต่อรายการของสถานีวิทยุเอเซียเสรีที่แจ้งให้ทราบถึงความคืบหน้าของสันติภาพในประเทศลาว กัมพูชาและเวียดนาม

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สำหรับในเขตกรุงเทพมหานครจะรับฟังได้ไม่ชัดเจนนัก แต่ก็ยังพอจะรับฟังได้อยู่บ้างในแถบชานเมือง ซึ่งสาเหตุที่ทำให้รับฟังได้ไม่ชัดเจน ก็เนื่องมาจากสถานีวิทยุในกรุงเทพฯ มีมากมายหลายสถานีด้วยกัน จึงทำให้มีคลื่นเสียงรบกวน และอีกอย่างหนึ่งก็เนื่องจากว่าทางสถานีวิทยุเอเซียเสรีได้มุ่งเน้นการส่งกระจายเสียงระยะไกล ๆ จึงทำให้อาจจะไม่สามารถรับฟังได้ชัดเจนเท่าที่ควร โดยเฉพาะในตึกอาคารสูง ๆ แต่ผู้ฟังจะรับฟังได้อย่างชัดเจนในต่างจังหวัดและในประเทศเพื่อนบ้านของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ประกอบกับสถานีวิทยุ

เอเซียเสรีมีกำลังส่งสูงถึง 1,000 กิโลวัตต์ ซึ่งมีกำลังส่งที่สูงมาก เมื่อเทียบกับสถานีวิทยุอื่น ๆ ในภูมิภาคเอเซียตะวันออกเฉียงใต้ ฉะนั้น ผู้ฟังจึงสามารถรับฟังการกระจายเสียงจากสถานีวิทยุเอเซียเสรีได้อย่างชัดเจนกว่าสถานีวิทยุอื่น ๆ นอกเหนือจากผู้ฟังในภูมิภาคแล้ว ปรากฏว่าการกระจายเสียงยังสามารถรับฟังได้ในส่วนต่าง ๆ ของโลกบางส่วน เช่น ประเทศในยุโรป แอฟริกา ตะวันออกกลางบางประเทศ และบางส่วนของออสเตรเลีย¹

จากการรวบรวมรายงานผลการรับฟังวิทยุเอเซียเสรี อาจกล่าวได้ว่าสถานีมีผู้ฟังอยู่ใน 45 ประเทศ² ได้แก่ ประเทศในเอเซียและแปซิฟิก 18 ประเทศ (ไทย อินโดนีเซีย มาเลเซีย จีน ญี่ปุ่น อินเดีย เวียดนาม ลาว เขมร สิงคโปร์ ชองกง ฟิลิปปินส์ บรูไน พม่า บังคลาเทศ ปากีสถาน มัลดีฟส์ และออสเตรเลีย) ประเทศในยุโรป 14 ประเทศ (ฟินแลนด์ เยอรมัน สวีเดน เดนมาร์ก นอร์เวย์ สหภาพโซเวียต เนเธอร์แลนด์ ออสเตรเลีย อิตาลี ฝรั่งเศส อังกฤษ เชคโกสโลวาเกีย สวิสเซอร์แลนด์ และนิวซีแลนด์) ประเทศในตะวันออกกลาง 6 ประเทศ (สหรัฐอเมริกา - รัฐแคลิฟอร์เนีย เท็กซัส ซานฟรานซิสโก แคนดีก้า เอลปาโซ รอสเตอร์ แคนาดา เวเนซุเอลา จาไมกา) แคนาดาแคริบเบียน 2 ประเทศ (ตรินิแดด โทเบโก) และประเทศในทวีปแอฟริกา 1 ประเทศ (ไนจีเรีย)

แนวโน้มของสถานีวิทยุเอเซียเสรี

เนื่องจากปัจจุบันนี้ ประเทศไทยมีบทบาทและสถานะที่สำคัญมากขึ้นในประชาคมระหว่างประเทศ ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ และการค้า ดังนั้นแนวโน้มการดำเนินการในอนาคตอันใกล้ของสถานีวิทยุเอเซียเสรี จึงต้องสนองตอบต่อความจำเป็นในด้านนี้ กล่าวคือ มีความจำเป็นจะต้องปรับปรุงและขยายการกระจายเสียงและหน้าที่ออกไปอย่างกว้างขวาง เพื่อให้ผู้ฟังโดย

¹ กรมสารนิเทศ , ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานีวิทยุเอเซียเสรี, หน้า 4

² "ประเทศที่มีรายงานผลการรับฟังวิทยุเอเซียเสรี," วิทยุเอเซียเสรี 1

เฉพาะที่อยู่ในต่างประเทศได้รับรู้ข่าวสารเหตุการณ์สำคัญต่างๆของโลก ที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทยและประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อย่างใกล้ชิด ฉับไว และทันต่อเหตุการณ์ โดยมีแผนการปรับปรุงงานของสถานี ดังนี้

1. ด้านเนื้อหารายการ

1.1 ภาคภาษาไทย โดยเน้นการปรับปรุงในเรื่องของการส่งเสริมระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย โดยที่สถานีวิทยุเอเซียเสรีเป็นของรัฐและประชาชน ฉะนั้น ให้มีการรายงานบทบาทที่สำคัญ ๆ ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต่าง ๆ และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในฐานะที่เป็นผู้แทนของปวงชนชาวไทยจะได้มีโอกาสออกรายการของทางสถานีวิทยุเอเซียเสรีด้วย ทั้งนี้ เพื่อให้สถานีวิทยุเอเซียเสรีมีส่วนในการช่วยส่งเสริมระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น และเน้นการประชาสัมพันธ์ภายในประเทศให้มากขึ้น ให้มีการประชาสัมพันธ์ภายในประเทศเป็นไปอย่างแพร่หลายและอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ เพื่อให้ประชาชนชาวไทยได้เข้าใจถึงบทบาทและหน้าที่ของกระทรวงการต่างประเทศ รวมทั้งกิจกรรมต่าง ๆ ที่ได้ดำเนินไปเพื่อปกป้องและส่งเสริมผลประโยชน์ของชาติ

1.2 ภาคภาษาอังกฤษ เนื้อหาของรายการให้ดำเนินไปแบบเชิงรุก โดยเฉพาะให้เห็นหนักในด้าน การประชาสัมพันธ์ในเชิงเศรษฐกิจ ซึ่งหมายถึง เน้นการส่งเสริมและชักชวนชาวต่างประเทศให้มาลงทุนในประเทศไทย สนับสนุนการส่งออกสินค้าไทย และการบริการของคนไทย เช่น สายการบินของไทย โรงแรมของไทย สถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ทั้งนี้ เพื่อผลประโยชน์ในด้านเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวของไทย (โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแสวงหาเงินตราต่างประเทศ) นอกจากนี้ ยังเน้นให้ความสำคัญในการปกป้องคุ้มครอง ดูแลผลประโยชน์ของคนไทย เช่น นักธุรกิจที่ไปทำการค้าขายและลงทุนในต่างประเทศ แรงงานไทยในต่างประเทศ และการประมง เป็นต้น

1.3 ภาคภาษาอินโดจีนและมลายู โดยมีเป้าหมายในการกระจายเสียงไปยังประเทศเพื่อนบ้าน คือ ลาว เขมร เวียดนาม และมาเลเซียโดยเฉพาะนั้น ได้เน้นการเผยแพร่ข่าวและบทความที่มีเนื้อหาสาระเป็นไปในเชิงสร้างสรรค์ และส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างประชาชนชาวไทยกับประชาชนของประเทศเพื่อนบ้านเหล่านี้ให้มากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ของโลกและภูมิภาคที่ได้มีแนวโน้มคลี่คลายไปในทางที่ดีขึ้น

สรุปแล้วก็คือ การนำเสนอเนื้อหาสาระของสถานีวิทยุเอเซียเสรีมีแนวโน้มที่จะเน้นในด้านเศรษฐกิจและความร่วมมือระหว่างประเทศในด้านสังคมและวัฒนธรรมเป็นประเด็นหลัก

2. ด้านภาษา อาจส่งกระจายเสียงเป็นภาษาต่างประเทศอื่น ๆ เพิ่มขึ้นจากเดิมที่มี 6 ภาษา ซึ่งอาจจะเพิ่มจากภาคภาษาของประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียงก่อน เช่น ภาษาพม่า ภาษาจีน นอกจากนี้ก็มีแนวโน้มที่จะใช้ผู้ประกาศที่มีสัญชาติของต่างประเทศนั้น ๆ โดยเฉพาะ ซึ่งจะช่วยทำให้เข้าถึงผู้ฟังแต่ละชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3. ด้านเวลาออกอากาศ นายศักดิ์ทิพย์ ไกรฤกษ์ อธิบดีกรมสารนิเทศ ได้กล่าวถึงเวลาออกอากาศของสถานีวิทยุเอเซียเสรีว่า¹

"เวลาการออกอากาศก็เป็นปัญหาอยู่บ้าง เพราะว่าสถานีวิทยุเอเซียเสรีดำเนินการโดยข้าราชการของกรมสารนิเทศซึ่งต้องทำงานตามเวลาราชการ แต่ส่วนใหญ่แล้ว เวลาออกอากาศคือภาคเช้า ภาคเย็น และภาคค่ำ ซึ่งในบางครั้งก็ต้องมาอยู่เกินเวลาทำงานไปมากและอีกประการหนึ่ง เครื่องส่งของเราต้องใช้ร่วมกับสถานีวิทยุ วี โอ เอ เพราะฉะนั้นเราก็

¹ ศักดิ์ทิพย์ ไกรฤกษ์, "สถานีวิทยุเอเซียเสรีของกระทรวงการต่างประเทศครบรอบ 25 ปี การออกอากาศในวันนี้," ออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย , 28 มีนาคม 2536.

ต้องประสานงานกันให้ดี ไม่งั้นจะเกิดการทับซ้อนกัน ซึ่งอันนี้เรากำลัง
 ค่อยๆตลอดเวลาว่าจะเพิ่มหรือปรับปรุงอย่างไรในเรื่องของเวลา แต่เท่า
 ที่ผ่านมานี้ก็ไม่มีปัญหา และเวลาที่เรานำมาเทียบกับสหรัฐอเมริกา
 ก็เป็นเวลาที่เราได้เปรียบที่สุด เราสามารถที่จะส่งไปในช่วงที่ประเทศ
 เป้าหมายของเราหรือภายในประเทศของเราสามารถจะรับฟังได้และ
 เป็นเวลาที่เขาเปิดวิทยุฟังกันด้วยอันนี้ทางสถานีได้ส่งตัวอย่างและศึกษา
 แล้วแต่ก็กำลังพิจารณาศึกษาถึงความเป็นไปได้ในการขยายเวลาทำการ
 กระจายเสียงโดยเฉพาะภาคภาษาไทยที่เคยได้ออกอากาศเป็นเวลา 1
 ชั่วโมงในช่วงกลางปี พ.ศ. 2535 มาแล้วครั้งหนึ่ง"

4. ด้านบทบาท นับจากการล่มสลายของประเทศมหาอำนาจคอมมิวนิสต์ สภาพการณ์
 ของประชาคมโลกได้เปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น คือ การหันมาให้ความสำคัญต่อการแสวงหาความ
 ร่วมมือและความสามัคคีกันในการเมืองและการสนับสนุนระบบการค้าเสรี บทบาทของสถานี
 วิทยุเอเชียเสรีต่อไปนี้จะดำเนินไปเพื่อการนี้ คือการเผยแพร่ข่าวสารและความรู้เพื่อเสริม
 สร้างความร่วมมือและความเข้าใจอันดีให้เกิดขึ้นในประเทศเพื่อนบ้าน และในภูมิภาคเอเชีย
 ตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งบทบาทดังกล่าวเป็นการสนองตอบนโยบายของกระทรวงการต่าง
 ประเทศในการให้ความช่วยเหลือ และสร้างความสัมพันธ์อันดีกับประเทศเพื่อนบ้าน รวมทั้งขจัด
 ความระแวง สงสัย ความเข้าใจผิด ๆ ของประเทศเพื่อนบ้านต่อไป และบทบาทของไทยต่อการ
 รุกทางเศรษฐกิจในตลาดการค้าเสรีของโลก

5. ด้านเทคนิค โดยที่สถานีวิทยุเอเชียเสรีมีกำลังส่งสูงถึง 1,000 กิโลวัตต์ ฉะนั้น
 คลื่นกระจายเสียงที่ส่งออกไปนั้นสามารถทำให้ผู้ที่อยู่ห่างไกลออกไปสามารถรับฟังได้อย่างชัดเจน
 มาก ส่วนผู้ฟังที่อยู่ใกล้เคียงกับสถานี เช่นในกรุงเทพฯหรือปริมณฑลใกล้เคียงส่วนใหญ่ จะฟังได้
 ไม่ชัดเจนนัก เนื่องจากมีคลื่นรบกวนอันเนื่องมาจากมีสถานีวิทยุตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพฯ และใกล้
 เคียงเป็นจำนวนมาก ทำให้แม้กำลังส่งของวิทยุเอเชียเสรีจะสูงมาก แต่ตัวสถานีส่งตั้งอยู่ไกลถึง
 จังหวัดอยุธยา ทำให้คลื่นของเอเชียเสรีแม้จะมีกำลังแรงแต่ไม่สามารถรับฟังได้ชัดเจนในบาง
 เขตของกรุงเทพฯ ทำให้ผู้ฟังในกรุงเทพฯและบริเวณปริมณฑลไม่รู้จักรับฟังสถานีนี้เท่าที่ควร ฉะนั้น

จึงจำเป็นที่จะต้องหาวิธีการปรับปรุงด้านเทคนิคการส่งกระจายเสียง โดยเฉพาะภาคภาษาไทย เพื่อให้ผู้ฟังชาวกรุงเทพฯหรือปริมณฑลได้รับฟังรายการของสถานีได้อย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งต้องใช้เวลานานพอสมควร เพราะเป็นงานทางด้านเทคนิคต้องใช้เวลาในการทดสอบผลการรับฟังภาคสนามในจุดต่าง ๆ ด้วย

6. การนำเสนอข่าวต่อผู้ฟัง ให้เจ้าหน้าที่ของสถานีวิทยุเอเซียเสรีเพิ่มการออกไปทำข่าวนอกสถานที่ ทำการหาข่าวและสัมภาษณ์บุคคลสำคัญในวงการต่าง ๆ ในส่วนที่เกี่ยวกับกิจการด้านการต่างประเทศ ทั้งนี้ เพื่อให้ข่าวมีเนื้อหาสาระครอบคลุมในหลาย ๆ ด้าน ซึ่งบางส่วนเจ้าหน้าที่สถานีวิทยุเอเซียเสรีก็ได้เริ่มดำเนินการไปบ้างแล้ว เช่น การติดตามบุคคลสำคัญไปทำข่าวตามชายแดนไทย-กัมพูชา สัมภาษณ์บุคคลสำคัญในวงการต่าง ๆ ทั้งภาครัฐบาลและเอกชน ในส่วนที่เกี่ยวกับกิจการด้านต่างประเทศ และเศรษฐกิจการค้า การลงทุน เป็นต้น

7. การประสานงาน ให้ดำเนินการประสานงานกับสถานีวิทยุและโทรทัศน์ต่าง ๆ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้มากขึ้น เพื่อแลกเปลี่ยนข่าวสารและประสานการประชาสัมพันธ์ข่าวของแต่ละหน่วยงานให้แพร่หลาย รวมทั้งการสร้างความสัมพันธ์กับสมาคมหรือชมรมนักข่าวหรือนักจัดรายการวิทยุ-โทรทัศน์ เพื่อประสานการเผยแพร่ข่าวของกระทรวงการต่างประเทศให้แพร่หลายยิ่งขึ้น

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย